

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad

044-250 30 00

www.hkr.se

Examensarbete 15 hp, för
Specialpedagogexamen
VT 2023
Fakulteten för lärarutbildningen

”Det är ju liksom aldrig barnen som har utmaningarna”

- Kartläggning i förskolan

Jessica Johansson & Sofie Helgesson

Författare

Jessica Johansson och Sofie Helgesson

Titel

”Det är ju liksom aldrig barnen som har utmaningarna” - Kartläggning i förskolan

Engelsk titel

“It's almost never the children who have the challenges” - Mapping in preschool

Handledare

Linda Petersson-Bloom

Bedömande lärande

Tina Kullenberg

Examinator

Helena Sjunesson

Sammanfattning

I läroplanen för förskolan (Lpfö 18, 2019) står det att barn som är i behov av särskilt stöd har rätt att få utbildningen utformad utifrån sina behov. Studiens syfte är att undersöka vad som är avgörande för att en pedagogisk kartläggning ska utformas dvs. hur rektor, specialpedagog och förskollärare samarbetar i upprättandet av en pedagogisk kartläggning och hur förskolors kartläggningsmallar är uppbyggda. Studien vilar på en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer och den teoretiska utgångspunkten grundar sig i Bronnfenbrenners (1994) ekologiska systemteori. Informanterna som medverkar i studien är rektorer, specialpedagoger och förskollärare från en kommunal och en privat enhet. De tomma pedagogiska kartläggningsmallarna från informanternas enheter analyserades utifrån en granskningsmall som vi skapat. Studiens resultat visar att arbetet med pedagogisk kartläggning skiljer sig mellan kommunal och privat verksamhet. Detta kunde ses

både i de pedagogiska kartläggningsdokumenten och i intervjuerna. Utifrån hur informanterna svarade i intervjuerna kunde vi se att utformningen av de pedagogiska kartläggningsdokumenten stämde överens med varandra. Studiens informanter benämner vikten av att synliggöra personalens förhållningssätt och bemötande då det kan vara avgörande när en pedagogisk kartläggning ska upprättas. Organisationerna ingår i ett makrosystem (Bronfenbrenner, 1994) där barnsyn, förhållningssätt, bemötande och värderingar genomsyrar mikro, meso och exosystemen. Samarbetet och syftet kring varför en pedagogisk kartläggning görs skiljer sig en del mellan de olika enheterna. Likaså gäller även hur organisationen ser ut med rektor, specialpedagog och förskollärare vilket då även påverkar hur samarbetet ter sig. Studien visar att arbetet med pedagogisk kartläggning är komplicerat och att det gör skillnad ifall specialpedagog arbetar nära verksamheten eller centralt vilket gör att detta behöver diskuteras utifrån att förskolans uppdrag är att sätta barnets bästa i fokus.

Ämnesord

Barn i behov av särskilt stöd, Ekologisk systemteori, Förskola, Pedagogisk kartläggning i förskola, Samarbete i förskolan,

Author

Jessica Johansson och Sofie Helgesson

Title

“It's almost never the children who have the challenges” - Mapping in preschool

Supervisor

Linda Petersson-Bloom

Assessing teacher

Tina Kullenberg

Examiner

Helena Sjunesson

Abstract

The curriculum for preschool (Lpfö 2018, 2019) states that children who require special support have the right to have an education designed around their needs. The purpose of the report is to establish the core requirements in designing pedagogical mapping, in other words, how the principal, special educator and preschool teacher can collaborate in this design phase and how a preschools' mapping templates are structured. The report rests on a qualitative study with semi-structured interviews and the theoretical starting point is based on Bronnfenbrenner's (1994) ecological systems theory.

The participants in the study are principals, special education teachers and preschool teachers from public and private preschools. The blank pedagogical mapping templates from both the public and private preschools was analysed based on a review template that we created. The results of the study showed that the work on educational mapping differed between the public and private preschools, observed in both the pedagogical mapping documents and from our interviews. Based on how the informants responded in the interviews, it was shown that the design of the pedagogical mapping documents corresponded with each other.

The participants in the study highlight the importance of making the staff's approach and interaction with the child as visible as possible when undertaking pedagogical mapping. The organisations are part of a macrosystem (Bronfenbrenner, 1994) where the perception of children, attitudes, treatment and values permeate the micro, meso and exosystems.

The collaboration and the purpose of a pedagogical mapping differs somewhat between the two sectors, which is also impacted by the organizational setup with the principal, special educator, and preschool teacher. The study shows that pedagogical mapping is complicated and differences occur depending on whether the special educator works closely with the preschool or not. Discussions should always be guided by putting the child's interests at the forefront.

Keywords

Children in need for special support, Collaboration in preschool, Ecological systems theory, Mapping, Preschool

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	6
Förord	9
1. Inledning	10
1.1 Syfte och frågeställning	12
2. Bakgrund	13
2.1 Pedagogisk kartläggning	13
2.2 Barn i behov av särskilt stöd	15
2.3 Samarbete mellan olika professioner i förskolan	16
3. Tidigare forskning.....	17
3.1 Pedagogisk kartläggning	17
3.2 Barn i behov av särskilt stöd	18
3.3 Samarbete mellan olika professioner i förskolan	19
3.4 Kunskapslucka	20
4. Teoretisk utgångspunkt.....	20
4.1 Bronfenbrenners Ekologisk Systemteori	21
4.1.1 Mikrosystem	22
4.1.2 Mesosystem	22
4.1.3 Exosystem.....	23
4.1.4 Makrosystem	23
5. Metodbeskrivning	23
5.1 Metodval	23
5.2 Urval.....	24
5.2.1 Den kommunala enheten	25

5.2.2 <i>Den privata enheten</i>	26
5.3 Genomförande	26
5.4 Bearbetning	27
5.5 Studiens trovärdighet	28
5.6 Forskningsetik	28
6. Resultat	29
6.1 Pedagogisk kartläggning	29
6.1.1 <i>Kommunal enhet</i>	29
6.1.2 <i>Privat enhet</i>	32
6.2 Barn i behov av särskilt stöd	34
6.2.1 <i>Kommunal enhet</i>	34
6.2.2 <i>Privat enhet</i>	35
6.3 Samarbete mellan olika professioner i förskolan	35
6.3.1 <i>Kommunal enhet</i>	35
6.3.2 <i>Privat enhet</i>	36
6.4 Teoretisk analys	39
6.4.1 <i>Pedagogisk kartläggning</i>	39
6.4.2 <i>Barn i behov av särskilt stöd</i>	40
6.4.3 <i>Samarbete mellan olika professioner i förskolan</i>	41
6.5 Sammanfattning	43
6.6 Slutsatser	44
6.6.1 <i>Hur är det pedagogiska kartläggningsmaterialet uppbyggt?</i>	44
6.6.2 <i>Vad är det som avgör att en pedagogisk kartläggning ska upprättas?</i>	45

6.6.3 Hur samarbetar rektor, specialpedagog och förskollärare kring pedagogisk kartläggning?	45
7. Diskussion	46
7.1 Resultatdiskussion.....	46
7.1.1 Hur är det pedagogiska kartläggningsmaterialet uppbyggt?	46
7.1.2 Vad är det som avgör att en pedagogisk kartläggning ska upprättas?..47	
7.1.3 Hur samarbetar rektor, specialpedagog och förskollärare kring pedagogisk kartläggning?	48
7.2 Slutord	49
7.3 Metoddiskussion	49
7.4 Studiens implikationer	50
7.5 Vidare forskning	50
Referenser	52
Bilaga 1	56
Bilaga 2	59
Bilaga 3	60

Förord

Vi har haft nöjet att arbeta många år inom barnomsorgen och har fått vara en del av många barns första år i sin utveckling. Bitvis har vi även stött på frustration och sorg när vi känt oss okunniga och maktlösa i mötet av vissa barns behov. Detta ledde till en önskan om att vidareutvecklas i syfte att kunna föra vår kunskap vidare och på så sätt ändå få vara bidragande till att ännu fler barn får det de behöver och har rätt till. Specialpedagogutbildningen syntes därmed som en väg för detta. Nu är det vår sista termin på Högskolan i Kristianstad och det har varit omtumlande år med ny kunskap och nya utmaningar. Men även en viss förvirring då kursen om pedagogisk kartläggning gjorde oss frustrerade på så sätt att frågetecknen kring varför och hur vi går till väga i detta arbete växte och växte. Här uppstod vårt syfte med examensarbetet.

Genom studiens gång har vi haft ett bra samarbete där Google Drive varit den plattform vi utgått ifrån. Vi intervjuade varsin enhet och samarbetet har varit nära med kontinuerlig telefonkontakt genom hela arbetet och god kommunikation kring hur vi ska gå vidare och vem som ska göra vad. I början delade vi upp det, Jessica skrev teoretiskt perspektiv och Sofie skrev en större del av tidigare forskning sedan delade vi på metoddelen. Båda två har varit delaktiga under varje del av studien och känner att detta har varit en gemensam prestation. Diskussionerna har varit långa, givande och bidragit till både fler insikter och fler frågor.

Stort tack till våra informanter som ställde upp i studien, utan er hade det aldrig gått. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Linda Petersson-Bloom som har trott på oss och stöttat oss genom hela arbetet. Våra familjer och nära vänner som har funnits där genom hela utbildningen vill vi också tacka.

Välkomna att ta del av vårt examensarbete.

Jessica Johansson och Sofie Helgesson

1. Inledning

Enligt Läroplanen för förskolan (Lpfö 18, 2019) och Skollagen (SFS 2010:800) ansvarar rektorn för att organisera, fördela resurser och utforma utbildningen så att alla barn får stöd och utmaningar för att utvecklas och lära. Rektor ska säkerställa att de barn som är i behov av särskilt stöd i sin utveckling ska erhålla det stöd och utmaningar som de behöver. Specialpedagoger ska enligt examensordningen (SFS 2017:1111) kunna anpassa och undanröja hinder i lärmiljön. De ska kunna genomföra pedagogiska utredningar som utgår från svårigheter som finns på organisation- grupp- och individnivå för att stötta och anpassa för alla barn (SFS 2017:1111). Hela arbetslagen ansvarar för att ge ledning och stimulans åt alla barn. De ska även kunna upptäcka behov samt ge särskilt stöd till de barn som behöver (Lpfö 18, 2019).

Eftersom båda två har arbetat inom förskola i 15 respektive 17 år har vi mött olika verksamheter, grupper och barn. En nyfikenhet kring vad som skapar svårigheter för en del barn väcktes och hur vi bäst stöttar alla barn. Detta gjorde att vi sökte oss till specialpedagogutbildningen. Under utbildningen har vi fått lära oss att i en pedagogisk kartläggning är arbetsgången organisation, grupp och individ. Erfarenheten som vi bär med oss är att det oftast är individen som blir föremålet i en pedagogisk kartläggning.

Alla barn har rätt till en utbildning som anpassas, stimulerar och utformas för att varje barn ska utvecklas så långt som möjligt utifrån sina behov och förutsättningar (Lpfö 18, 2019). I Sverige går de flesta barn på förskolan. Av landets alla barn mellan ett och fem år var nästan 86% av dem inskrivna i förskolan hösten 2021 (Skolverket, 2022). Det som händer på förskolan har alltså stor inverkan på barnet.

I Skolverkets (2012) stödmaterial om uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan står det att:

Barnet inte är en avskild enhet som går att observera eller dokumentera utan att också ta hänsyn till allt det som barnet är beroende av och sammankopplat med. Det vill säga - barnet är en integrerad del av verksamheten under sin tid på förskolan (Skolverket, 2012, s.9).

Björck-Åkesson (2014) menar att förskolan gör kartläggningar med fokus på att uppmärksamma samt anpassa vardagen och kunna ge specifikt stöd åt barnen. Detta då förskolan är en stor del av barnets vardag. Det behövs en kartläggning både av barnet och förskolemiljön för att kunna arbeta med åtgärder utifrån barnets förutsättningar och i samspel med miljö. För att barnet ska få det stöd som behövs är det av betydelse att de som arbetar har tillräckligt med kunskaper. Det är också viktigt att de får stöd när deras kunskaper och erfarenheter inte räcker till (Björck-Åkesson, 2014). Att arbeta inom förskola kräver mycket av personalen. Det behövs en förståelse för hur barnet mår och när misstanke kring oro förekommer krävs ett stort ansvar (Killén, 2014). Vår reflektion av Björck-Åkesson (2014) och Killén (2014) är, för att förstå barnet behöver vi se till många olika komponenter där barnet ingår.

Enligt Lutz (2013) hänvisningar ökar kartläggningar och observationer kring barnen i förskolan. Vilket påverkar synen på vad som anses vara avvikande. Baserat på Lutz (2013) studie väcktes vår nyfikenhet kring barnsynen inom organisationen men även om detta speglas i det pedagogiska kartläggningsdokumentet. I vår diskussion kring val av ämne till examensarbetet började samtalen kring pedagogisk kartläggning, vi kände att det var ett ämne som berörde oss båda. Vi delade med oss av våra erfarenheter och insåg att erfarenheterna skilde sig åt men att det även fanns vissa likheter. Här började vi fundera kring hur ett pedagogiskt kartläggningsdokument är uppbyggt och vad som avgör om en sådan kartläggning upprättas. Men vi var också nyfikna på hur samarbetet i organisationen fungerar när det kommer till pedagogisk kartläggning.

Rektorn ska säkerställa att alla barn får den stimulans och tillgodosedda behov de har rätt till. Specialpedagogen ansvarar för att anpassa och undanröja hinder i lärmiljön och utgå från svårigheter som finns på organisation- grupp och individnivå. Arbetslagets åtagande är att uppmärksamma och ge stöd åt barnen som är i behov av särskilt stöd i sin utveckling.

Utifrån examensordningen (SFS 2017:11) för specialpedagoger och Lpfö 18 (2019) anser vi att en studie kring pedagogisk kartläggning i förskolan kan vara av intresse.

Baserat på de olika styrdokumenterna reflekterade vi på vilket kartläggningsdokument som används. När rektor, specialpedagog och förskollärare anser att det finns behov för pedagogisk kartläggning? Vad är det som avgör och vilka anpassningar och åtgärder görs innan en pedagogisk kartläggning upprättas? Med hänsyn till våra reflektioner formulerade vi vårt syfte och våra frågeställningar med denna studie.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att belysa arbetet med pedagogisk kartläggning för barn i behov av särskilt stöd i förskolan, vilket kartläggningsmaterial det finns att tillgå och vilka som är delaktiga i upprättandet.

- Hur är det pedagogiska kartläggningsmaterialet uppbyggt?
- Vad är det som avgör att en pedagogisk kartläggning ska upprättas?
- Hur samarbetar rektor, specialpedagog och förskollärare kring pedagogisk kartläggning?

2. Bakgrund

I detta kapitel kommer litteratur som är relevant för vår studie att presenteras. Vi har valt rubrikerna pedagogisk kartläggning, barn i behov av särskilt stöd och samarbetet mellan olika professioner i förskolan. Dessa är centrala begrepp i vår studie kring pedagogisk kartläggning i förskolan.

2.1 Pedagogisk kartläggning

Skolinspektionen (2017) menar att en kartläggning används för att kunna utforma stödinsatser när pedagoger uppmärksammat att ett barn kan vara i behov av särskilt stöd. Specialpedagoger eller andra stödfunktioner har oftast utformat materialet som pedagogerna använder för att kartlägga, analysera och dokumentera stödbehovet. Material används då av en hel kommun eller ett förskoleområde. En väl implementerad arbetsgång har betydelse för kvalitén i arbetet. Det skapar en trygghet för pedagogerna att veta när och vad som ska göras samt en struktur för när rektor och stödfunktioner ska involveras. Det är vanligt att ett dokument upprättas med en ansökan om det behövs kontakt med specialpedagog. Om rektorn tidigt involveras och deltar med att analysera och bedöma stödinsatser i verksamheten kan förskolan i större utsträckning tillgodose barnets behov (Skolinspektionen, 2017).

Björck-Åkesson (2014) skriver att det krävs en kartläggning för att kunna göra åtgärder i barnets vardag. Det är viktigt att de som är närmast barnet i vardagsmiljön och barnet själv om det kan, deltar vid kartläggningen. Detta för att kunna utreda barnets svårigheter och se vilka möjligheter och resurser det finns i miljön för att kunna genomföra anpassningar. Andra aktörer såsom specialpedagog, logoped eller psykolog kan bidra med kunskap om kroppsliga och utvecklingsmässiga förklaringar kring barnets svårigheter och därefter skapa metoder i arbetet kring dessa förklaringar men också vara med i vidare utvärdering av arbetet. Efter att åtgärder planerats genomförs dessa under en bestämd period för att sen utvärderas (Björck-Åkesson, 2014).

Sandberg och Norling (2014) beskriver att få pedagoger berättade att de gjort kartläggning av barnets svårigheter och styrkor och därefter gjort planerade åtgärder. För att ta reda på vilka svårigheter, lyfta fram möjligheter och hinder i det enskilda barnets omgivning är en kartläggning nödvändig. Lutz (2013) skriver att barnets svårighet kan bero på miljön som barnet befinner sig i och kan inte placeras hos det enskilda barnet. Men att det går att se en ökning av kartläggningar och observationer vilket påverkar själva ramarna för vad som ses avvikande. Tidig registrering av språkutveckling (TRAS) och Relationellt utvecklingsschema (RUS) menar Lutz (2013) är exempel på material som nyttjas på förskolor. Dessa skapar en värdering av barns beteende och används för att synliggöra barnen som hamnar utanför ramarna.

I Skolinspektionens (2017) granskning har det framkommit att det finns variationer i hur barnets situation undersöks och analysen över hur verksamheten ska utformas. Även vårdnadshavarna ges i varierande grad möjlighet att vara delaktiga i utformningen och analysen av insatserna och barnets behov. Ahlberg (2013) beskriver skillnaden mellan det kategoriska och relationella perspektivet. Det kategoriska perspektivet handlar om att individen är bärare av svårigheten, problemen söks i bakgrunden, egenskaper och avvikelser från normen. I det relationella perspektivet är relationer och interaktion det som studeras, därför söks problemet i mötet mellan miljön och individen. Här är det viktigt att studera relationen och samspelet mellan nivåerna; individ, grupp och organisation. Detta skapar då en helhetssyn där det framgår vilket stöd som är avgörande för barnet.

När det kommer till upprättandet av kartläggningen inom dessa områden bör det på individnivå framgå vad andra pedagoger har sett i observation av barnet. Detta gäller i olika situationer och lärmiljöer, vilka eventuella anpassningar som gjorts och hur dessa har fungerat (Ahlberg, 2013). Uppgifter från barnet och vårdnadshavarna och eventuella utredningsunderlag kan ingå i kartläggningen. På gruppnivå är det undervisningens metoder, barngruppens samspel och även

lärmiljöns utformande som beskrivs. När det kommer till organisationsnivå är det fördelningen av resurser och hur verksamheten är organiserad som behandlas.

2.2 Barn i behov av särskilt stöd

Lutz (2013) anser att barnen som kategoriseras att vara i behov av särskilt stöd blir bedömda och definierade ur ett vuxenperspektiv. Utgångspunkten blir då att det är barnet som utgör ett problem. Syftet ska däremot vara att de beskrivna problemen ska bemötas med rätt stöd som gynnar barnet, verksamheten och samhället. Skolinspektionen (2017) skriver att stödbehovet är situationsbundet och relationellt. Behovet av stöd ska relateras till barnets möte med människor, miljöer och aktiviteter i förskolan. Pedagogernas förhållningssätt är centralt då det är verksamheten som ska utvecklas för att passa barnen så att de kan tillgodogöra sig utbildningen. Det är inte barnen som ska förändras för att passa in i verksamheten. Detta ställer höga krav på pedagogernas kompetens, förhållningssätt och kunnande i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Att det ges möjlighet till att reflektera och analysera över arbetssättet och verksamheten är därför av stor vikt (Skolinspektionen, 2017).

Fyra procent av barnen som är i behov av särskilt stöd har identifierat funktionshinder så som autism, Downs syndrom eller CP-skada. Om barnet däremot inte har ett identifierat funktionshinder eller genomgått en formell utredning som stödet baseras på anses detta barn befinna sig i gråzonen. Svårigheterna är framför allt relaterade till tal-språkproblem och samspel med andra. Dessa barn representerar uppskattningsvis 16% av alla barn i förskolan och hamnar under kategorin "barn i gråzonen" (Björck-Åkesson, 2014). Enligt Sandberg och Norling (2014) är det inte känt vilka kriterier som används av förskolepersonalen för att avgöra när ett barn är i behov av särskilt stöd. Oftast har utgångspunkten varit pedagogernas egna svårigheter i att hantera vissa barn och detta relateras till barnets egenskaper och till förskoleavdelningen. Kompetensen, värderingar och attityder som yrkesverksamma besitter relaterar till innebörden av begreppet barn i behov av särskilt stöd men ses som en social konstruktion. Om

pedagogerna inte erhåller den information om det faktiska behovet ett barn har är det fördelaktigt att inte definiera ett barn i behov av särskilt stöd. Vidare skriver Sandberg och Norling (2014) att pedagogerna utgår från funktionsnedsättningar, utvecklingsförseningar och socialt fungerande som definitioner av barn i behov av särskilt stöd. Genom observationer av karaktärsdrag har förskolepersonal skapat en bild av ett idealbarn.

2.3 Samarbete mellan olika professioner i förskolan

För alla barns rätt till utbildning krävs utöver den generella pedagogiken särskilt stöd för utveckling och lärande för vissa barn, här kommer specialpedagogiken in. Att skapa optimala förutsättningar för lärande för alla barn är vad specialpedagogik handlar om. Genom tidig intervention förebyggs svårigheter som kan komma senare om de görs på ett sätt som motsvarar barnets behov av stöd hos barnet. För att alla barn ska få stimulans till utveckling, lärande och trygg omsorg i förskolan behövs specialpedagogisk kunskap (Björck-Åkesson, 2014).

Guvå och Hylander (2018) förklarar att det främjande arbetet som kallas salutogent perspektiv, handlar om att koncentrera sig på faktorer som bidrar till en positiv utveckling. Hur det salutogena perspektivet generellt används för att främja alla barns lärande och utveckling. Vilket då kan minska behovet av förebyggande och individriktade insatser. Att göra individuella insatser utifrån en salutogen inriktning handlar om att problematisera miljön i stället för barnet. Insatserna fokuserar mot att främja barnets lärande genom anpassningar och att göra så situationen blir begriplig, meningsfull och hanterbar för barnet. Det är lärarens uppgift att skapa dessa förutsättningar men specialpedagogen har som uppgift att göra det möjligt genom att bidra med sin kompetens (Guvå & Hylander, 2018).

Lutz (2013) menar att det behövs nytänkande från bland annat skolledare som prioriterar omfattande satsningar i förskolan gällande specialpedagogiska insatser. Detta för att tidigare fånga upp barn som oftast inte blir uppmärksammade kring deras svårigheter förrän de gått fyra-fem år i grundskolan. Skolinspektionen (2017)

menar att om specialpedagogen kan stötta pedagogerna med sin kompetens och reflektera över olika aspekter av stödinsatser höjs reflektionen till en högre nivå. Specialpedagogen ser då verksamheten från ett annat perspektiv och har ytterligare kompetens. Ett välfungerande stöd till pedagogerna har stor betydelse när stödinsatser ska utformas.

3. Tidigare forskning

Det har visat sig att det finns begränsad forskning både nationellt och internationellt kring den pedagogiska kartläggningen i förskolan. Vi har därför riktat vår tidigare forskning mot våra centrala begrepp, pedagogisk kartläggning, barn i behov av särskilt stöd och samverkan mellan olika komponenter i förskolan. Vi anser att denna forskning är betydelsefull för att kunna svara på våra forskningsfrågor och för vår studie.

I vårt sökande av vetenskaplig forskning har vi bland annat använt oss av sökmotorn SwePub, Google scholar och ERIC. Vi har varit noggranna med att artiklarna ska vara peer review granskade.

3.1 Pedagogisk kartläggning

I Renblad och Brodin (2014) går det att läsa att barn påverkas och utvecklas utifrån den sociala kontext de befinner sig i och sina genetiska förutsättningar. Barnets individuella förmågor, förutsättningar, fysiska och psykiska miljö som barnet vistas i har betydelse. Det kan vara en svårighet att klara av förskolans krav och barnet behöver mer tid och stöd av de vuxna. Även Blomberg (2022) lyfter vikten och betydelsen kring relationer och samarbete mellan olika aktörer i förskolan. Betydelsen av ett bra förhållningssätt och ett bra bemötande, framför allt mot barn och vårdnadshavare men även mellan vuxna inom förskolan och andra personer som förskolan samarbetar med, är också av stor vikt.

Blomberg (2022) såg att ett vanligt sätt att diskutera barngruppen var i barnkonferenser där rektor, specialpedagog och arbetslag deltog. Hela barngruppen diskuterades men fokus hamnade på de barn som skulle behöva lite extra. Blomberg (2022) kom fram till att samarbetet mellan specialpedagog, personal och vårdnadshavare är väsentligt. Alla ska veta vad syftet med samarbetet är och alla ska veta vem som gör vad för att de tillsammans ska nå ett mål som är för barnets bästa.

3.2 Barn i behov av särskilt stöd

Vilka barn som är i behov av särskilt stöd anses enligt Sandberg och Ottosson (2010) formellt vara de som har konstaterad funktionsnedsättning, annan medicinsk diagnos eller om de är i en psykosocial risk. Vårdnadshavare och förskolepersonal menar att barn kan ha en utvecklingsfördröjning och behöva extra stöd i den dagliga verksamheten, varpå de barnen då hamnar i en gråzon.

Palla (2021) och Blomberg (2022) har genomfört studier som riktar sig mot barn i behov av särskilt stöd. Palla (2021) studerade dokument som är öppet publicerade på förskoleupprorets hemsida. Studiens syfte var att bidra med kunskap från dokument där förskolepersonal skrivit fram faktorer som de menar påtagligt påverkar deras vardag. I resultatet är det förståelsen för hur barn i behov av särskilt stöd kategoriseras och skapas. Detta utifrån relationer, upplevda pressade situationer och bristande resurser som då visar sig att barn inte får det stöd de har rätt till. Blombergs (2022) studie undersökte hur förståelsen för förskolans utbildning utifrån barn som anses vara i behov av särskilt stöd beskrivs av förskollärare och rektor. Resultaten i Pallas (2021) och Blombergs (2021) studier visade att barn som kategoriseras som barn i behov av särskilt stöd är de som har behov av extra vuxenstöd. Oftast innebär denna stöttning extra vuxentid då barnet exempelvis visar på bristande impuls kontroll, utagerande beteende, hamnar i kamratkonflikter, har diagnoser eller svårt i det sociala samspelet.

Renblad och Brodin (2014) menar att ofta handlar stödbehoven om språkutveckling och/eller beteendestörningar med kamratkonflikter som följd, även hemmet eller funktionshinder kan vara anledningen till stödbehov. Pedagogernas bemötande gentemot barnen är viktigt och påverkar deras kunskapssyn och kunskapen om barnens behov. Att inte uppmärksamma barn i behov av särskilt stöd bidrar till att barnet hindras från sin rätt till stöd. Tidigt stöd i förskolan har visat sig ge större möjligheter för barnet att utvecklas positivt i framtiden. Olsen m.fl. (2018) har gjort en norsk studie på en femårig autistisk pojke. Med hjälp av deltagar- och videoobservationer studerade de inkludering för att uppmärksamma mönster på hur pojken deltog och närvarade i förskolans vardagliga miljöer. De kom fram till att han både höll sig nära andra och att han i många situationer även höll sig på avstånd. De kunde då se att han interagerade med andra barn när han fick lärarstöd, annars fanns det inga tecken på interaktion varken från honom eller andra. Ett kännetecken för autism är att den sociala interaktionen inte är lika ömsesidig som den är för andra barn. Forskarna drar därför slutsatsen att barn med autism kanske föredrar att vara för sig själva och när de drar sig tillbaka kan det vara för att återhämta sig efter alla sinnesintryck.

3.3 Samarbete mellan olika professioner i förskolan

I Sandberg och Ottossons (2010) studie kring samarbete mellan vårdnadshavare, förskollärare och andra yrkesverksamma visade det sig vara grundläggande att vårdnadshavare får information från andra yrkesverksamma för att kunna känna trygghet och stöd. Förskollärare uttryckte även att de behöver råd i sitt arbete i hur de ska hantera vissa situationer. Både vårdnadshavare och förskollärare lyfte vikten av att få kontakt med andra yrkesverksamma professioner. Sandberg och Ottosson (2010) påpekar även att barn läser av vårdnadshavarnas tonfall och kroppsspråk gentemot personalen i förskolan. Är signalerna då positiva påverkar det barnets kontakter och upplevelser i förskolan på ett gynnsamt sätt.

Rektorerna och förskollärarna i Blombergs (2022) studie betonade specialpedagogernas viktiga roll. De menar att specialpedagogen har ett stort ansvar

för utbildningen. De är viktiga samarbets- och samtalspartners mot rektorerna i deras skolledarroll och mot förskollärarna för att hjälpa dem att tänka vidare men även för att kompetensutveckla dem. Rektorerna menar att specialpedagoger hör och ser mer än vad de gör och de förlitar sig på och uppskattar deras samarbete. Renblad och Brodin (2014) skriver att specialpedagogerna anser att deras roll är att vara handledare, rådgivare och bollplank. Samt bidra till kompetensutveckling, medverka i skolutveckling och få pedagogerna att öka sin förståelse för barnens behov och utveckling. De har även ett särskilt ansvar för barnen i behov av särskilt stöd. Här kom Blomberg (2022) fram till att det finns olika organisatoriska förutsättningar då specialpedagogerna hade olika stora områden som de arbetar i. Några hade ansvar i ett rektorsområde medan andra ansvarar för flera rektorsområden i de olika kommunerna. Detta menar Blomberg (2022) påverkar likvärdigheten då barn i behov av särskilt stöd på så sätt får olika tillgång till specialpedagogisk kompetens. De specialpedagoger som arbetar med flera rektorsområden hinner troligtvis inte med att arbeta både främjande, förebyggande och stödjande utan deras tid går troligtvis mest till att ”släcka bränder”.

3.4 Kunskapslucka

Utifrån den tidigare forskningen har vi identifierat att det finns en kunskapslucka då relevant forskning som är riktad till pedagogisk kartläggning i förskolan är svårt att hitta. Vi hoppas kunna fylla en del av denna kunskapslucka med föreliggande studie.

4. Teoretisk utgångspunkt

I det här kapitlet beskriver vi Bronfenbrenners Ekologiska Systemteori som är den teori vi har valt att analysera vår empiri ifrån. Denna teori bygger på ett helhetsperspektiv där olika system går in i varandra och skapar en helhet kring barnet. Pedagogisk kartläggning, barn i behov av särskilt stöd och samverkan mellan olika komponenter lyfts som centrala begrepp i studien och då den

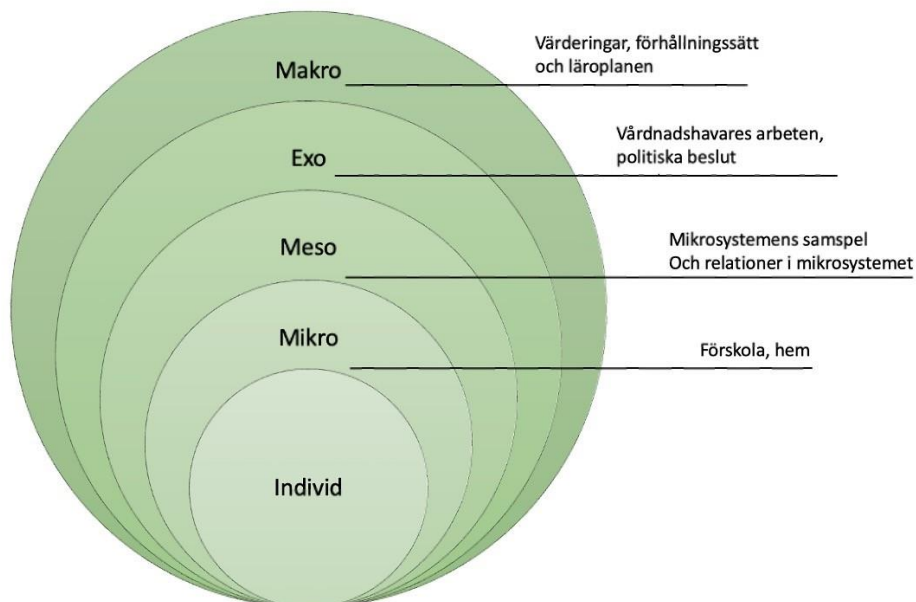
ekologiska systemteorin ser till helheten kring barnet bedömer vi den som passande till studien.

Agnafors och Levinsson (2019) anser att den teori som används ska överensstämma med studiens problemformulering och syfte.

4.1 Bronfenbrenners Ekologisk Systemteori

Bronfenbrenners (1994) ekologiska systemteori omfattar olika system som är sammanfogade: mikro-, meso-, exo- och makrosystem. Systemen bildar en sammanslutande miljö runt barnet. Eftersom systemen är som en helhet och är sammanlänkande påverkar de även varandra. Om det finns ett bra samspel mellan systemen berikar de varandra. Finns det däremot svårigheter mellan vissa system har även detta en effekt och påverkar hela konstruktionen. Bilden nedan (figur 1) visar, utifrån ett helhetsperspektiv, barnets utveckling och dess samspel med miljön.

Figur 1. Ekologisk systemteorin inspirerad av Bronfenbrenners (1994) beskrivning.

Sandberg & Norling (2014) beskriver Bronfenbrenners bioekologiska modell för att uppnå en djupare förståelse kring en persons egenskaper i förhållande till miljö

och utvecklingsfrämjande processer. Genom en djupare insikt om de ekologiska systemen kring barnet underlättas och synliggörs hindrande faktorer i miljön. Detta möjliggör att förändringar i miljön kan genomföras över tid. Förändringarna som görs är för att underlätta i barnets individuella utveckling. För att uppnå en förståelse kring barnets behov av stöd räcker det inte att endast iakttä svårigheterna. Det finns en växelverkan mellan tidigare erfarenheter, personer och miljö som underlättar eller försvårar barnets utveckling. För att skapa de bästa förutsättningarna för utveckling bör de olika komponenterna i omgivningen kartläggas och hanteras.

Även Nilholm (2016) hänvisar till Bronfenbrenners ekologiska systemteori. Det är av vikt att se till barnets utveckling kopplat till de olika system som barnet är en del av. De olika systemen som Bronfenbrenner skiljer på är mikro-, meso-, exo-, och makrosystem. De olika systemen är beroende av varandra då de uppmärksammar flera faktorer som påverkar barnets utveckling och situation. För att förstå ett barns situation behöver alla systemnivåerna analyseras.

4.1.1 Mikrosystem

I mikrosystemet går det att utläsa mönster av aktiviteter och inbördes samspel som upplevs av barnet omgivet i en miljö vilken består av särskilda fysiska och materiella egenskaper. En miljö i mikrosystemet är en plats där personer dagligen interagerar med varandra. Byggstenarna i mikrosystemet är faktorer som grundar sig i samspel, roller och aktiviteter. Hemmet och förskolan är mikrosystem som barnet spenderar mest tid i (Bronfenbrenner, 1994).

4.1.2 Mesosystem

Mesosystem består av relationer mellan två eller flera system som är sammankopplade och där barnet aktivt deltar. I mesosystemet finns flera mikrosystem som uppstår eller utökas när barnet anträr en ny miljö. Både förskolan och hemmet är två mikrosystem som ingår i mesosystemet då barnet befinner sig i samspel inom och mellan dessa. Då det innehåller interaktion och relation mellan

de som är involverade kring barnet är systemet känsligt för negativ påverkan (Bronfenbrenner, 1994).

4.1.3 Exosystem

Exosystemet består av miljöer där barnet inte aktivt deltar men som påverkar barnet. Vårdnadshavares arbetsplats och politiska beslut för förskolan är exempel på system där barnet inte aktivt deltar men som påverkar barnet på olika sätt. Barnet kan även omvänt påverka systemet. Om barnet är sjukt påverkas vårdnadshavarnas arbetsdag. Även grannar, familjens vänner och habilitering är exempel på exosystem (Bronfenbrenner, 1994).

4.1.4 Makrosystem

Makrosystemet är övergripande mikro-, meso- och exosystemen och anger formen och innehållet i dessa system. Här speglas värderingar som exempelvis finns i grupper, samhällen, religioner och politisk styrning men även skollagen och läroplanen för förskolan ingår (Bronfenbrenner, 1994).

5. Metodbeskrivning

Enligt Vetenskapsrådet (2017) bör metoderna som forskaren använder kunna förklaras och påvisa hur dessa metoder kan uppnå svar på forskningsfrågor. Med anledning av detta kommer vi i detta kapitel beskriva vilken metod vi använt oss av, vårt urval, hur studien är genomförd och hur bearbetningen av empirin har utförts. Vidare beskrivs studiens trovärdighet och hur den vilar på forskningsetik.

5.1 Metodval

Detta är en kvalitativ studie där vi använt intervjuer och tomma kartläggningssmallar för att få besvarat våra frågeställningar. Repstad (2007) menar att kvalitativa studier kan används för att göra en helhetsbeskrivning av processer. I studien användes semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att en intervjuguide med specifika

teman har använts. Frågorna behöver inte följa guiden och frågor som inte finns med kan också ställas för att följa upp informantens svar. Informanten ges även möjlighet att mer utforma svaren på sitt sätt (Bryman, 2018). En intervjuguide utarbetades som sedan användes vid samtliga intervjuer oberoende vilken yrkesroll informanten hade.

Pedagogiskt kartläggningsmaterial från två olika enheter granskades och analyserades med stöd av innehållsanalys. Innehållsanalys är när ett dokument systematiskt kan analyseras utifrån förvalda kategorier (Bryman, 2018). Första enheten var kommunal där alla förskolor i hela kommunen använde sig av samma kartläggningsunderlag. Enhet nummer två var i privat regi och bestod av totalt 110 förskolor i hela Sverige där samtliga använder sig av samma kartläggningsunderlag. Enheten som deltog i vår studie ansvarade för fyra förskolor. Dokumentmallarna granskades utifrån en mall som skapats med relevanta frågor (bilaga 3).

5.2 Urval

Då Syftet med studien var att undersöka hur rektor, specialpedagog och förskollärare samarbetade kring pedagogisk kartläggning. Därför intervjuades informanter med denna profession och det föll sig naturligt att använda målstyrt urval. Ett målstyrt urval betyder att enheter strategiskt har valts ut då dessa har direkt hänvisning till forskningsfrågorna (Bryman, 2018). Rektor, specialpedagog och förskollärare från samma enhet valdes från två olika städer i södra Sverige. Rektorn valde ut en förskollärare i dennes organisation där vårt krav var att förskolläraren själv skulle varit delaktig i arbetet med pedagogisk kartläggning på enheten. Förutom ett målstyrt urval gjordes även ett bekvämlighetsurval vilket enligt Bryman (2018) innebar att informanter som fanns i närheten tillfrågades. Svaren kunde inte generaliseras och bekvämlighets urvalet berodde på att hela kedjan med rektor, specialpedagog, förskollärare och material kring pedagogisk kartläggning inkluderades.

På första enheten intervjuades en rektor, två specialpedagoger och en förskollärare. På andra enheten intervjuades en rektor, en specialpedagog och en förskollärare.

Då även ett pedagogiskt kartläggningsmaterial granskades gjordes ett strategiskt val att använda det material som informanterna tillämpar. Detta för att lättare kunna förstå deras samarbete och därmed få svar på frågeställningarna. På den kommunala enheten hette hela dokumentet barnhälsoplan och i detta ingick den pedagogiska kartläggningen. På den privata enheten visade det sig att de hade en arbetsgång med tre olika dokument. Dokumenten hette: grundstruktur, mini-kartläggning och pedagogisk kartläggning. Ett medvetet val blev att granska det pedagogiska kartläggningsmaterialet då det skulle bli likvärdigt från båda enheterna.

5.2.1 Den kommunala enheten

På den kommunala enheten intervjuades rektor, två specialpedagoger och en förskollärare. I tabell 1 presenteras informanterna på den kommunala enheten.

Tabell 1. Informanterna på den kommunala enheten.

Profession	Utbildningar	Verksamma år	Ansvarar för	Beteckning
Rektor	Förskollärare och pågår rektorsutbildningen	4	4 förskolor och 220 barn	RK
Specialpedagog 1	Förskollärare och specialpedagog. Specialpedagogik, tal, språk och grav språkstörning	20	11 förskolor i centrala elevhälsan	SK1
Specialpedagog 2	Förskollärare och specialpedagog. Extra utbildning inom selektiv mutism	20	11 förskolor i centrala elevhälsan	SK2
Förskollärare	Förskollärare	27	Treåringar på en förskola med 80 barn	FK

5.2.2 Den privata enheten

På den privata enheten intervjuades en rektor, en specialpedagog och en förskollärare. I tabell 2 presenteras informanterna på den privata enheten.

Tabell 2. Informanter på den privata enheten.

Profession	Utbildningar	Verksamma år	Ansvarar för	Beteckning
Rektor	Förskollärare och rektor	6	3 förskolor och 315 barn i två olika kommuner	RP
Kvalitetsledare / Biträdande rektor	Förskollärare och specialpedagog. Pågår rektorsutbildningen.	7	3 förskolor och 315 barn i två olika kommuner	SP
Förskollärare	Förskollärare	11	På en förskola med 100 barn	FP

5.3 Genomförande

Ett missivbrev (bilaga 1) formulerades och där beskrevs vilka vi är, vad syftet med studien var och att intervjuerna spelades in. Att informanterna kunde dra sig ur studien när som helst och hur vi kom att hantera vår empiri stod också. I nästa steg kontaktades rektorer och specialpedagoger via telefon eller mejl om de ville delta i studien. Därefter valde rektorerna ut varsin förskollärare som de ansåg uppnådde kravet med att själva ha varit delaktiga i att genomföra pedagogiska kartläggningar. Alla informanterna fick missivbrevet via mejl. Därefter bokades intervjutider in, vilka sedan skedde via telefon eller fysisk träff och tog cirka 30 minuter. Intervjuerna spelades in i syfte att vi båda skulle kunna lyssna på alla intervjuer och på så sätt få en helhetsbild över all empiri. Jessica intervjuade alla på den kommunala enheten och Sofie intervjuade alla på den privata enheten. Under intervjun fick informanterna återigen information om vad studien handlade om. Vi

säkerställde att de hade fått missivbrevet och informerade om möjligheten att avsluta sin medverkan när helst de ville. Därefter transkriberades alla intervjuer, allt material skrevs inte ut ordagrant utan det med mest relevans för studien valdes ut. Kvale och Brinkman (2019) anser att om intervjun är inspelad är det inte alltid nödvändigt att transkribera allt utan det beror på materialet och syftet med undersökningen. En gemensam enhet på Google Drive upprättades där vi samlade allt för att vi båda skulle ha tillgång till allt material. Det pedagogiska kartläggningmaterialet analyserades utifrån en granskningsmall (bilaga 3) och mot intervjuerna.

5.4 Bearbetning

Empirin från de semistrukturerade intervjuerna och de tomma pedagogiska kartläggningmallarna bearbetades genom en innehållsanalys. En innehållsanalys innebär enligt Bryman (2018) att empirin analyseras utifrån förvalda kategorier. Vi använde oss av våra centrala begrepp som var pedagogisk kartläggning, barn i behov av särskilt stöd och samarbete mellan olika professioner i förskolan. I framtagandet av våra centrala begrepp utgick vi från studiens syfte och frågeställningar men även utifrån vår teoretiska utgångspunkt, Bronfenbrenners (1994) ekologiska systemteori. De olika systemen är sammanlänkande och beroende av varandra. Systemen synliggör faktorer som påverkar barnets sammanhang och alla systemnivåerna behövs analyseras för att förstå ett barns situation. Utifrån detta kunde vi se att våra centrala begrepp var relevanta för studien.

Fördelen med en innehållsanalys är att det är en flexibel metod som används för att ta sig an dokument och texter (Bryman, 2018). Därför valde vi att genom användandet av innehållsanalys granska empirin metodiskt för att utläsa huruvida den svarade mot de förvalda centrala begreppen. En svaghet med användandet av innehållsanalys kan enligt Bryman (2018) vara att forskarens egen tolkning av dokumenten speglas i resultatet. För att förhindra att detta skulle ske sammanställde vi en granskningsmall före vi fick tillgång till kartläggningmallarna. Intervjuerna

transkriberades, sammanställdes och granskades sedan mot våra förvalda centrala begrepp.

5.5 Studiens trovärdighet

Enligt Vetenskapsrådet (2017) bör ett avgränsat arbete ha ett uttalat syfte att besvara eller lyfta fram intressanta frågor som ska utformas tydligt. Tillvägagångssättet som forskaren använder bör förklaras och visa att genom användandet av dessa metoder kunna uppnå ett svar på frågor som ställts. För att få svar på studiens syfte och frågeställningar valde vi att använda en flermetodsundersökning. Vilket enligt Bryman (2018) kan leda till en större trovärdighet i studien. Innehållsanalysen användes för att granska det pedagogiska kartläggningsmaterialet och semistrukturerade intervjuer gjordes på informanter med koppling till dessa dokument. Vetenskapsrådet (2017) menar att metoderna bör hanteras med kompetens och korrekthet. Studier som har empiriskt material som grund bör genomsyras av en systematisk och granskande analys av det noggrant insamlade datan. Tänkbara felkällor bör påvisas och diskuteras. Argumenten bör uttryckas klart och vara av vikt för slutsatsen som läggs fram. Studiens helhet, dokumentation och den uppvisande rapporten kännetecknas av en klarhet med tydlig ordning och struktur.

5.6 Forskningsetik

Studien vilar på forskningsetik och informanter fick ta del av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Bryman (2018) och Repstad (2007) förklarar de olika kraven med att informationskravet innebär att informanterna ska få veta i vilket syfte studien genomförs. Samtyckeskravet betyder att deltagarna själva bestämmer om de vill medverka i studien och att de kan avbryta sin medverkan när de vill. För att uppfylla konfidentialitetskravet krävs det att alla personuppgifter på informanterna bevaras så att inga obehöriga kan ta del av dem. Till sist är det nyttjandekravet som innebär att insamlad empiri enbart får användas i forskningsändamål.

Vi började med att formulera ett missivbrev där det framkom vilka vi var och hur studien skulle gå till. Därefter togs kontakt med informanterna genom att ringa eller mejla. I missivbrevet förklarades utförligt studiens syfte, att ta reda på varför en pedagogisk kartläggning görs på individnivå och hur samarbetet med pedagogisk kartläggning genomförs i förskolan. Detta skulle ske genom intervjuer och granskning av den pedagogiska kartläggningsmallen. Det framgick även att intervjuerna kom att spelas in för att vi båda skulle kunna ta del av dem och kunna lyssna på intervjuerna flera gånger. Att ingen annan kommer ta del av intervjuerna och att de kommer förstöras så fort arbetet är godkänt framgick samt att de när som helst kunde dra sig ur studien. Intervjuerna och det pedagogiska kartläggningsmaterialet sparades på vår Google Drive där enbart vi hade åtkomst. Av etiska skäl har vi valt att inte ta med de pedagogiska kartläggningsmallarna som bilagor då enheternas logga var svår att ta bort.

6. Resultat

Här presenteras resultat som framkommit från de semistrukturerade intervjuerna och de pedagogiska kartläggningsdokumenten. Resultatet av empirin har delats upp utifrån de centrala begreppen som är pedagogisk kartläggning, barn i behov av särskilt stöd och samarbete mellan olika professioner i förskolan. För att skapa en tydlighet och struktur valde vi att presentera kommunal och privat enheters resultat var för sig. Citaten skrivs med indrag i stället för i löpande text, detta för att göra det mer läsvänligt och för att synliggöra citaten. Bryman (2018) skriver att genom att använda sig av indrag framhävs det i studien att det är ett direkt citat, detta blir mer distinkt för läsaren.

6.1 Pedagogisk kartläggning

6.1.1 Kommunal enhet

I den kommunala enheten heter kartläggningsmaterialet "barnhälsoplan". Denna plan används för att kartlägga förskolans verksamhet både på grupp- och

individnivå. Däremot påtalar alla informanterna att övervägande kartläggningar görs på individnivå. Att det finns en tydlig arbetsgång där det ska göras anpassningar eller annat förebyggande arbete innan en pedagogisk kartläggning ska göras uttrycker ingen av informanterna. FK säger att hen ändå gör vissa anpassningar innan hen anser att en pedagogisk kartläggning behöver upprättas.

RK, SK1 och SK2 ser helst att hela arbetslaget sitter tillsammans och gör kartläggningen då de vill att allas tankar ska komma med. Detta menar FK att det sällan finns möjlighet till. Dock menar FK att de gör kartläggning i syfte att få specialpedagogerna att komma till förskolan. Emellertid berättar FK att de pratar på möten kring vad som behövs göras för barnet men benämner inte hur detta dokumenteras. I den pedagogiska kartläggningen ska det synliggöras vad som inte fungerar och hur förskolan systematiskt arbetar vidare med dessa punkter. Är de själva nöjda med hur arbetet går behöver de inte ta hjälp av specialpedagogerna. Finns det däremot behov av vidare stöttning eller eventuellt upprättande av en handlingsplan tas kontakt med specialpedagogerna via rektorn. RK anser att pedagogiska kartläggningar görs för sällan och att personalen väntar för länge innan de upprättar en kartläggning på individnivå. RK och FK anser att vårdnadshavare ska informeras när en individuell kartläggning görs. SK1 och SK2 menar att kartläggningsmaterialet är ett arbetsmaterial för personalen och att vårdnadshavarna meddelas först vid eventuell upprättelse av handlingsplan. SK2 uttryckte:

Har man då utvecklingssamtal regelbundet så har man den dialogen med föräldrarna och är där något som dyker upp tar man upp det då och då får man deras syn på det.

Informanterna beskriver att de är nöjda med dokumentet som används. SK1 och SK2 berättar att mallen bygger på det som personalen har fått eller ska få utbildning i och att detta då går som en röd tråd genom dokumentet. Utbildningarna som SK1 och SK2 lyfter är TRAS, Aktivt ledarskap och en motorikdel. Personalen ska även ha läst boken *Från jag till vi* av Gunilla Guvå.

Mallen som används börjar med att förklara att kommunen arbetar med hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande insatser. Specialpedagogiska skolmyndighetens (SPSM's) tillgänglighets modell beskriver sociala, pedagogiska och fysiska lärmiljön och hur dessa miljöer kan samspela för att barnet ska få de bästa förutsättningar. Detta gäller i alla lärmiljöer, både ute och inne. Därefter följs en beskrivning av vad hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande insatser är på kommunnivå. Sedan följer en beskrivning av "Team förskolans", "Barnhälsoteamets" och "Förskolans arbetslags" uppdrag. Team förskola består av specialpedagoger och hälsopedagog. Barn- och elevhälsan ska bland annat ha regelbundna pedagogiska samtal med arbetslag och rektor. De ska även ha en handledande roll och kompetensutveckling inom diverse områden så som TAKK, TRAS och autism. Barnhälsoteam består av elevhälsochef, Team förskola och rektorer som ska samarbeta och ha en diskussion kring beslut, planering och uppföljning angående åtgärder på individ- grupp- och organisationsnivå. Förskolans arbetslag ska till exempel arbeta med tillgängliga lärmiljöer, språkutveckling, pedagogiska kartläggningar och de ska även ha regelbundna samtal med rektor och Team förskola.

Arbetsgången med pedagogisk kartläggning:

1. Arbetslaget ska identifiera samt utveckla den fysiska, sociala och pedagogiska miljön genom att utföra en pedagogisk kartläggning som sedan ska utvärderas regelbundet.
2. Arbetslaget ska tillsammans med rektor kontinuerligt gå igenom barngrupp, pedagogisk kartläggning och uppföljning av insatser genom att ha pedagogiska samtal. Här ska Team förskola delta regelbundet enligt schema.
3. Om det finns behov av ytterligare insatser tas ärendet till Barnhälsoteamet för vidare diskussion, reflektion och eventuella beslut kring fortsatt arbete.

Härefter börjar delen där personalen fyller i uppgifter kring barngruppen/det enskilda barnet och svarar på olika frågor. Avslutningsvis ska det analyseras hur de bäst ska förändra verksamheten för att barngruppen/det enskilda barnet ska få bättre förutsättningar. Det finns delar i materialet som har färdiga alternativ att kryssa för och ja/nej frågor utan att personalen behöver göra någon närmare beskrivning. I avsnittet som utgår från Guvås bok *Från jag till vi* behöver personalen göra en beskrivning av situationen utifrån frågor som bygger på kunskap kring boken. I slutet ska personalen be barnet berätta hur hen upplever problemsituationen, som det uttrycks i dokumentet. Till sist ska samarbetet mellan förskola och hem beskrivas.

6.1.2 Privat enhet

RP och SP beskriver att arbetsgången är tydlig med en grundstruktur, minikartläggning och pedagogisk kartläggning i förskola - individnivå. Båda två anser att alla avdelningarna ska ha en grundstruktur som det arbetas efter. RP förklarar grundstrukturen som ett underlag för att förtydliga hur dagarna ser ut. Detta kan vara vem som ska vara på vilket ställe och hur personalen ska positionera sig för att det ska bli så bra som möjligt för barnen. Enligt RP och SP är det i grundstrukturen som justeringar eller ändringar görs först innan en pedagogisk kartläggning upprättas. I grundstrukturen kan även enskilda barns behov dokumenteras för att synliggöra för all personal hur det enskilda barnet behöver bemötas i olika situationer under dagen. Innan de använder sig av den pedagogiska kartläggningen tillämpas även en minikartläggning under 2–3 veckor där arbetslaget dokumenterar när det uppstår svårigheter där barnet kan behöva stöd. FP uttrycker att:

Resultat som vi får i kartläggningen blir grunden för de förändringarna och anpassningarna som vi gör i vår verksamhet för barnet.

Samtliga informanter anser att kartläggningsmaterialets syfte är att synliggöra vilka förändringar och anpassningar pedagogerna behöver göra samt att det är barnets behov som lyfts fram och förtydligas. Vidare påtalar samtliga informanterna

betydelsen av ett gott och nära samarbete med vårdnadshavarna. Både RP och FP belyser att det är förskolans ansvar att anpassa miljön kring barnet. RP säger att:

Det är ju liksom aldrig barnen som har utmaningarna utan det är vi som har utmaningar att möta och stötta barnen och det behöver vi titta på.

RP poängterar att när vårdnadshavarna får informationen om att en kartläggning bör upprättas så är det för att svårigheterna finns i verksamheten. Att det brister hos förskolan och att kartläggningen ska synliggöra dessa brister. Informanterna trycker på att det är verksamheten som behöver anpassa sig för att bäst kunna stödja barnet. Vårdnadshavarna får ta del av kartläggningen och har sedan möjlighet att komplettera med sin syn på underlaget i materialet.

Kartläggningsmallen börjar med praktisk informationen kring verksamheten och barnet. Därefter ska olika moment utifrån grundstrukturen markeras med grönt, det som fungerar bra för barnet eller gult, det som fungerar mindre bra för barnet.

Nästa steg är att förklara varför vissa moment fungerar bra och varför vissa moment fungerar mindre bra. Samma process ska sedan göras i övergångar/byten mellan två moment. I delen som handlar om lärmiljön ska det beskrivas hur avdelningens lärmiljö både ute och inne redan är anpassad för barnet. Sedan följer stycken med frågor där barnets intressen, koncentration, samspel och motorik ingående ska beskrivas. Om andra instanser är inkopplade ska detta dokumenteras i kartläggningen. Barnets syn lyfts genom intervju med frågor som handlar om barnets intresse och trygghet i förskolan. Vårdnadshavarna ges även möjlighet att ge sin upplevelse och syn på barnets situation. Till sist skrivs ett resultat av kartläggningen där barnets styrkor och behov lyfts fram. Samt de förändringar och anpassningar verksamheten behöver göra i sin grundstruktur, vid övergångar, i lärmiljön inne-ute och i sitt förhållningssätt. Förändringar och anpassningar utifrån barnet intresse, koncentrationsförmåga, språk, samspel och motorik beskrivs också. Detta blir underlaget till den handlingsplan som upprättas.

6.2 Barn i behov av särskilt stöd

6.2.1 Kommunal enhet

RK anser att varje arbetslag borde göra en kartläggning på grupp nivå inför varje nytt läsår i syfte att veta var gruppen befinner sig. Detta för att veta hur de behöver arbeta med barngruppen framöver, men det är inget som har blivit implementerat på alla förskolor ännu. SK 2 beskriver att om det är flera barn med samma beteende så är det inte barnet utan gruppen och bemötande från pedagogerna det handlar om. Hen anser att då behöver personalen titta på sitt bemötande och förhållningssätt och utgå ifrån det, eftersom det inte är barnen som ska förändras. Även SK1 lyfter vikten av att genomföra kartläggningen på grupp nivå. SK1 svarar:

Att man gör det på grupp nivå är för att man vill utveckla sin verksamhet, att man känner att man kommit i stå. Använda den för att utveckla. Vad är det vi ser och vad kan vi göra mer av?

Pedagogisk kartläggning på individ nivå görs enligt FK när personalen upplever att de inte räcker till eller när de inte ser någon utveckling över tid. I frågan kring vad som avgör att en pedagogisk kartläggning på individ nivå upprättas, svarar FK:

Och det brukar vara om vi då ser något liksom problem så försöker vi snacka om det på avdelningsmöten. Men inga kriterier så och det är ju mer individ anpassat.

SK1 anser sig tro att personalen ute i verksamheterna innehar en större diskussion just kring barngruppen och att specialpedagogerna finns till för det enskilda barnet. SK1 hävdar att detta borde förändras och att de bör vara mer involverade i det förebyggande arbetet. Alla informanterna anser att den pedagogiska kartläggningen görs för barnets skull, för att skapa rätt förutsättningar för barnet att utvecklas. FK berättar även att en pedagogisk kartläggning används som ett sätt att signalera till specialpedagog att behov av stöttning finns. RK, SK1 och SK2 anser att en kartläggning görs även för att personalen ska kunna få syn på vilka behov det finns. Även hur de kan ändra sitt arbetssätt och verksamhet för att barnet ska kunna

utvecklas på bästa sätt. De svårigheter som informanterna uttrycker, att barn i behov av särskilt stöd befinner sig, i handlar om koncentrationssvårigheter, sociala svårigheter, språk och kommunikation. Brist på språk kan enligt rektor då leda till beteendeproblem såsom utåtagerande beteende och/eller koncentrationssvårigheter.

6.2.2 Privat enhet

Informanterna har en samsyn om att kartläggning görs för att få syn på hur verksamheten behöver förändras för att bäst stödja barnet. Efter att personalen har gjort anpassningar och ingenting mer fungerar görs en kartläggning. SP lyfter att vid detta skede är ofta vårdnadshavare redan inkopplade och har därmed en förståelse för varför kartläggningen görs. Ibland är även psykolog eller annan instans också redan involverad. Informanterna trycker på att det är organisationen som brister och det gör att barnet hamnar i svårigheter. RP och SP lyfter båda två att övergångar är en situation där det ofta kan bli svårt för barnen. SP säger:

Om vi då gör en kartläggning på vår organisation så vet vi att vi kommer kunna gynna det här barnets utveckling.

RP och FP menar att en kartläggning också görs för att den sedan ska mynna ut i en handlingsplan. Detta för att personalen ska veta vilka behov som finns och vad de alla ska fokusera på kring just detta barn. Förskolläraren poängterar:

Man verkligen vill lyfta de styrkor barnen har och det dem har intresse för och deras förmågor också för att har man det också med sig så har jag erfarenheter att man kan hitta ett stöd som funkar så att det blir individuellt för varje barn.

6.3 Samarbete mellan olika professioner i förskolan

6.3.1 Kommunal enhet

I den kommunala enheten arbetar specialpedagogerna med fyra rektorer och ansvarar för elva förskolor. Specialpedagogerna har möte med alla rektorerna (stora BarnHälsoTeam) och även enskilda möten med varje rektor (lilla BarnHälsoTeam).

I den pedagogiska kartläggningen framgår det att specialpedagogerna har regelbundna pedagogiska samtal med arbetslagen och att de även kommer ut till verksamheterna enligt schema. Specialpedagogerna har vid behov handledning med personalen utifrån handlingsplaner eller föreläsningar som kan vara aktuella för förskolan.

När det kommer till vilka som medverkar vid kartläggningen berättar specialpedagogerna att de finns tillgängliga om personalen behöver stöd i arbetet med kartläggningen. SK2 påtalar:

Arbetslaget kan ju be om vår hjälp för att göra en kartläggning om de känner att de behöver lite mer vägledning så kan de ju göra det.

Vidare förklarar specialpedagogerna att de kan bli påkopplade redan innan en kartläggning görs men vill gärna att den är gjord, detta för att kunna ringa in det specifika problemet. SK1 resonerar även om att kartläggningmaterialet kanske borde användas mer vid handledning i arbetslagen. RK säger att hen kan medverka vid kartläggningen om personalen har önskemål eller behov av att rektor deltar. Specialpedagoger och RK hävdar att det är arbetslaget som ska genomföra kartläggningen och uttrycker att det är viktigt att få allas syn på barnet. Däremot uttrycker FK att det inte alltid finns möjlighet för alla i arbetslaget att delta vid upprättandet av kartläggningen. Hen upplever även det som skönt att själv göra kartläggningen, att det är nyttigt och att hen får sig en tankeställare. FK anser att samarbetet fungerar bra med RK, SK1 och SK2. Och RK beskriver att det oftast är den specialpedagogen som har bäst kompetens inom det specifika området som blir inkopplad efter att kartläggningen gjorts.

6.3.2 Privat enhet

RP arbetar i ett team med rektor, biträdande rektor, kvalitetsledare och intendent. Hen lyfter fördelen med att dennes biträdande rektor har delad tjänst och har då även rollen som kvalitetsledare. Ytterligare en fördel är att biträdande rektor/kvalitetsledare är utbildad specialpedagog. Rektorn säger att hen inte

nyttjade den kompetensen i början utan då användes kommunens specialpedagoger. De fick inte den respons de önskade och slutade därför att höra av sig dit. RP nämner även att de har tillgång till huvudmannens kvalitetsutvecklare som också är utbildad specialpedagog.

På frågan om hur det specialpedagogiska stödet är utformat i deras verksamhet svarar förskolläraren att det kunde funnits mer av detta. Det stöd som önskas är att SP kommer ut oftare i verksamheten. När en handlingsplan är gjord känner FP att hen skulle vilja ha mer handledning kring hur de ska stötta barnet, det där extra stödet där förskollärarens kunskap tar slut.

Både RP och SP förklarade ett tydligt samarbete mellan rektor, specialpedagog och förskollärare. När det behövs genomförs en kartläggning på individnivå anser både RP och SP att de är medvetna och väl informerade kring detta. RP uttrycker sig såhär:

Ibland har vi delat upp arbetslagen mellan oss så att det kan vara liksom att jag redan är ansvarig för det arbetslaget så att det blir min roll liksom. Men är det så att jag känner att jag inte har kompetensen att det här kommer bli någonting som är väldigt stort och kanske kräver liksom specialpedagogisk kompetens så lämnar jag ju över.

RP och SP samtalar varje vecka på teamsmöte om bland annat barn i behov av särskilt stöd. Oftast är det SP som deltar när en kartläggning ska upprättas. Ibland deltar RP ifall hen redan är inkopplad i det arbetslaget och har inblick i deras arbete. SP säger att det i vissa fall är förskolläraren själv som gör kartläggningen men att hen sedan får ta del av den. FP däremot säger att det var hen själv som gjorde kartläggningen. RP tar del av kartläggningen och vid överförandet till handlingsplan får FP stöd av SP. RP och SP berättar att det främst är förskollärare som sitter med kartläggningen. I vissa fall kan det vara barnskötare, ifall det anses vara lämpligare. Förskolläraren uttryckte att hen gärna skulle vilja att en kollega också var med i arbetet nästa gång hen behöver göra en kartläggning.

6.4 Teoretisk analys

I detta kapitel presenteras en gemensam analys av enheterna. Bronfenbrenners (1994) ekologiska systemteori är den teoretiska utgångspunkt som har använts för att analysera resultatet. De centrala begreppen återkommer som teman till analysen.

6.4.1 Pedagogisk kartläggning

De pedagogiska kartläggningsdokumenten tillfaller makrosystemet, det finns en barnsyn och förhållningssätt som speglar sig i dokumenten. Bronfenbrenner (1994) anser att värderingen som finns i makrosystemet genomsyrar alla systemen. Vidare är systemen sammanlänkande och bildare en helhetssyn kring barnet.

I intervjuerna på den privata enheten lyfter informanterna att det är förskolans verksamhet som ska anpassa sig efter barnet. Relationen till vårdnadshavarna är av stor vikt för hela organisationen. Organisationens barnsyn skildras i dokumentet där kartläggningens delar genomgående utgår från vilka anpassningar förskolan gör eller behöver göra. Barnets intressen och styrkor framkommer också i kartläggningen. Modell med grundstruktur, mini-kartläggning och pedagogisk kartläggning binder därmed ihop Bronfenbrenners (1994) syn på att de olika systemen bildar en helhet kring barnet. Genom en djupare insikt kring de olika systemen, där barnet ingår, underlättas och synliggörs hindrande faktorer i miljön enligt Sandberg och Norlings (2014) tolkning av ekologisk systemteori.

I den kommunala enheten med stöd av Bronfenbrenner (1994) finns svårigheter i att förstå hur delarna analyseras för att bilda en helhetssyn kring barnet. En betydande del av materialet handlar om att personalen ska ha insyn i en stor del litteratur. Detta gör att specialpedagogerna mister en del av sitt uppdrag kring handledning och stöttning i skapandet av kartläggningarna. Här kan också dras paralleller till Sandberg och Norlings (2014) tolkning av Bronfenbrenner. Att uppnå en förståelse kring barnets behov, att förstå samspelet mellan tidigare erfarenheter, personer och miljö vilka underlättar eller försvårar barnets utveckling. Det pedagogiska kartläggningsmaterialet består till stor del av kryssfrågor där valen inte

förklaras närmare. Barnets styrkor eller vilka svårigheter det finns i verksamheten synliggörs inte. Inte heller synliggörs hur dessa komponenter används för att anpassa miljön efter barnets behov. Efter att dokumentet upprättats går det vidare till specialpedagogerna genom rektorn. Detta material diskuteras, reflekteras och ses över för att sedan se vilka insatser som ska genomföras. Här brister det i ett exosystem då specialpedagoger som inte har någon relation till barnet eller har samarbetat med personalen tidigare ska ta vidare beslut hur arbetet kring barnet ska fortgå. Här blir barnet enligt Bronfenbrenners (1994) exosystem påverkad av besluten som fattas av barnhälsoteamet, vilket kan bli en problematik. Alla mikrosystem representeras inte då vårdnadshavarna, rektor eller specialpedagoger inte alltid är delaktiga. Detta skapar en obalans i mesosystemet då Nilholms (2016) tolkning av Bronfenbrenner är att alla systemen behöver analyseras för att kunna se till områden som påverkar barnet.

6.4.2 Barn i behov av särskilt stöd

Den privata enheten lyfter att det är verksamheten som behöver anpassas för barnen i stället för att barnen ska anpassas till verksamheten. Detta kopplar vi till Bronfenbrenners (1994) mikrosystem, vilken bygger på att se hur barnet befinner sig i samspel med miljö och aktiviteter.

SK1, SK2 och samtliga informanter i den privata enheten benämner vikten av att synliggöra personalens förhållningssätt och bemötande. Makrosystemet av Bronfenbrenner (1994) visar på att värderingar också spelar roll i de övriga systemen. Organisationens barnsyn har betydelse i huruvida de ser barnet i svårigheter eller **med** svårigheter. Detta kan då bli avgörande när den pedagogiska kartläggningen upprättas. För att ge barnet rättvisa borde FK inte sitta själv med den pedagogiska kartläggningen då det bara blir hens bild av barnet som speglar behoven. Då förskolläraren och arbetslaget bildar två mikrosystem samverkar inte mesosystemen (Bronfenbrenner, 1994). Detta kan komma att påverka barnets rätt till utveckling och förutsättningar för att lyckas. Bronfenbrenner (1994) uppmärksammar betydelsen av samspelet mellan mikrosystemen. För att kunna se

barnet i en helhet behövs flera synvinklar som ett helt arbetslag kan ge. Den kommunala enheten och den privata enheten befinner sig i olika makrosystem. Den kommunala enheten påtalar vilka svårigheter de ser att barnen uppvisar och är mer fokuserade på individen. Medan den privata enheten inte benämner barnens svårigheter utan anser att det är verksamheten som har svårigheter och ska anpassas efter barnet. Detta överensstämmer med Bronfenbrenner (1994) hur systemen påverkar varandra och hur ett bemötande och förhållningssätt är genomgående i systemen.

6.4.3 Samarbete mellan olika professioner i förskolan

I den kommunala enhetens arbetsgång och intervjuer synliggörs inte ett nära samarbete. Enligt Bronfenbrenner (1994) kan detta bidra till att exo- och mikrosystemets samarbete inte sker naturligt. I överensstämmelse med Sandberg och Norling (2014) gör detta att arbetet i barnets närmaste miljö på förskolan försvåras, vilket då också hindrar barnets individuella utveckling.

Utifrån intervjuerna av den privata enheten som arbetar i team och där specialpedagogen är riktad enbart mot de förskolor rektorn ansvarar för, framhävs ett starkare mikro- meso- och exosystem. Enligt Bronfenbrenner (1994) är systemen sammanlänkade och ska då berika varandra. Teamet befinner sig i ett mesosystem där Bronfenbrenner (1994) trycker på att samverkan är en viktig del för att skapa de bästa förutsättningarna för individen.

Barnhälsoteamet i kommunen är oftast inte närvarande i verksamheten innan en pedagogisk kartläggning görs vilket gör att de inte ingår i förskolans mikrosystem. De tar beslut om huruvida fortsättningen med arbetet kring det individuella barnet ska fortskrida efter att en pedagogisk kartläggning upprättats. Detta gör att barnhälsoteamet ingår i ett exosystem där de påverkar barnet. Bronfenbrenner (1994) beskriver att om det finns svårigheter mellan vissa system genomsyras det till övriga system. I jämförelse med den privata enheten där hela organisationen ingår i ett mikrosystem. Specialpedagogen har en roll i ledningsteamet och därmed full inblick i förskolornas verksamhet och stöd för personalen i att hitta

anpassningar för att veta om en pedagogisk kartläggning är aktuell. Här är specialpedagogen den sammanbindande länken mellan systemen och detta baseras på Bronfenbrenners (1994) tanke att systemen är sammanlänkande och genomsyrar varandra.

Det finns en risk att den kommunala enheten exkluderar ett viktigt och betydelsefullt mikrosystem. Detta då de inte behöver informera eller ha ett samarbete med hemmet innan de gör pedagogiska kartläggningar. RK och FK har en åsikt om att alltid prata med vårdnadshavarna innan det görs en pedagogisk kartläggning på individnivå. Detta överensstämmer med Bronfenbrenners (1994) uppfattning kring vikten med ett väl fungerande mesosystem. SK1 och SK2 menar att kartläggningmaterialet enbart är ett arbetsverktyg för personalen och att vårdnadshavarna behöver bli informerade först om en handlingsplan ska upprättas. De tycker att vårdnadshavarna bör få tillräckligt med information då förskolan har kontinuerliga utvecklingssamtal. Här kan mesosystemen hamna i konflikt då Bronfenbrenner (1994) påtalar vikten med att mikrosystem ska ha ett fungerande samarbete kring barnet. Det finns en risk i att vårdnadshavaren inte är medvetna om arbete som pågår kring barnet på förskolan och detta kan skada samspelet mellan mikrosystemen.

Den privata enheten är angelägna om att vårdnadshavarna ska vara delaktiga så fort som möjligt och att de hela tiden har en dialog med vårdnadshavarna. FP påtalade till och med att personalen har ett samarbete med vårdnadshavare redan vid deras främjande arbete så som grundstruktur och mini-kartläggning där de belyser att de ser över sin verksamhet för att kunna ge rätt förutsättningar för barnet. Detta leder till att den privata enheten har ett starkt mesosystem. Bronfenbrenner (1994) betonar vikten av flera mikrosystem så som att hem, förskola och ledning har ett samarbete. De har även ett bra makrosystem där deras barnsyn tydligt visar på att de sätter barnet i fokus, att det är förskolans verksamhet som behöver ändras, inte barnet själv. Här syns Bronfenbrenners (1994) tanke med den ekologiska systemteorin att delarna kring barnet behöver analyseras för att bilda en helhet.

6.5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan vi se att det både finns likheter och skillnader mellan de båda enheterna kring arbetet med pedagogisk kartläggning. Något som alla informanter har gemensamt är att de anser att en pedagogisk kartläggning upprättas för barnens skull. Detta även om FK uttryckte att de gör pedagogiska kartläggningar för att få tillgång till specialpedagog. En likhet är att den privata enheten och FK anser att det ska göras anpassningar för barnet innan en pedagogisk kartläggning upprättas. Däremot uttryckte inte FK att det fanns något främjande arbete kring detta utan det var hens egen åsikt. Rektorer, specialpedagoger och förskollärare har däremot inte alltid samma syn och uppfattning kring hur arbetet går till inom båda enheterna.

Rektorerna och specialpedagogerna visar på en ambition och en uppfattning om att de arbetar på ett sätt medan förskollärarna uttrycker något annat. Exempelvis påstår RP och SP att de alltid är involverade i alla pedagogiska kartläggningar medan FP menar att hen har suttit själv. Detsamma gäller på kommunala enheten där RK, SK1 och SK2 uttrycker att det är hela arbetslaget som ska göra den pedagogiska kartläggningen tillsammans. Här säger FK att hen hellre gör kartläggningen själv eller att det sällan finns tid att sitta hela arbetslaget.

Det är en stor skillnad mellan underlagen på de olika enheterna. Det kommunala dokumentet innehåller först en del som ska läsas igenom därefter kommer stycken som kräver att personalen har fått kompetensutveckling för att förstå dokumentet. Detta leder till att om du inte har fått utbildning inom dessa områden kan du inte upprätta en pedagogisk kartläggning på ett relevant sätt. Det privata materialet bygger på att det redan gjorts anpassningar och förändringar i verksamheten. Därefter görs det en pedagogisk kartläggning då personalen anser sig inte längre räckta till. Det är ingående och många olika vinklar kring barnets miljö som ska kartläggas, det är få delar som fokuserar på att det är barnet som bär svårigheterna.

När dokumenten synades framgick det att det fanns delar i båda dokumenten där formuleringar och utformningen är olika, vilket då kan spegla barnsynen inom organisationen. Att synliggöra personalens förhållningsätt och bemötande var också något som SK1, SK2 och samtliga informanter på privata enheten ansåg vara viktigt.

Alla på den privata enheten samt RK och FK anser att vårdnadshavarna ska vara informerade om att en pedagogisk kartläggning ska göras.

6.6 Slutsatser

6.6.1 Hur är det pedagogiska kartläggningsmaterialet uppbyggt?

Det är stor skillnad mellan de pedagogiska kartläggningarnas uppbyggnad.

I det kommunala kartläggningsdokumentet består första delen av information kring kartläggningsmaterialet, arbetsgången och beskrivning av de olika teamen som är involverade i arbetsgången. Därefter följer andra delen som består av frågor som till stor del bygger på att personalen har genomgått utbildningar och ha läst boken *Från jag till vi* av Guvå. Till sist ska barnet få möjlighet att beskriva sin problemsituation och personalen redogör för samarbetet mellan förskolan och hemmet. Avslutningsvis skrivs vad verksamheten kan göra för att det ska bli bättre för barnet/gruppen/verksamheten. Dokumentet kan även nyttjas för att kartlägga gruppens behov.

Den privata enhetens pedagogiska kartläggningsdokument börjar med personlig information kring barnet och dess vårdnadshavare. Sedan sammanfattas grundstrukturen i vad som fungerar bra och mindre bra samt vad detta beror på. Samma process görs kring övergångar vid olika moment. Därefter ska det framgå vilka anpassningar som redan görs i lärmiljön inne och ute. Detta följs av frågor som ska beskrivas ingående kring barnets intresse, koncentration, samspel och motorik. Om andra instanser är inkopplade ska även detta redogöras och barnets syn lyfts fram genom en intervju där hen får berätta om sin upplevelse av förskolan. Vårdnadshavarna får ge sin bild av barnets situation i förskolan. Sist görs en analys

av de olika delarna där det framgår hur förskolan ska arbeta vidare för att på bästa sätt stötta barnet.

6.6.2 Vad är det som avgör att en pedagogisk kartläggning ska upprättas?

Oavsett skillnaden mellan kartläggningarnas utformning finns det likheter kring syftet i att upprätta en pedagogisk kartläggning. I de båda enheterna görs en pedagogisk kartläggning när personalen känner att anpassningarna inte längre räcker till. Syftet är att synliggöra barnets behov, skapa rätt förutsättningar för att barnet ska utvecklas och för att få en samsyn i arbetslaget. Att synliggöra de behov som finns, vad pedagogerna kan förändra i sitt arbetssätt och i verksamheten är faktorer som avgör att en pedagogisk kartläggning ska göras.

Personalen på den kommunala enheten gör även pedagogiska kartläggningar i syfte att komma i kontakt med en specialpedagog.

6.6.3 Hur samarbetar rektor, specialpedagog och förskollärare kring pedagogisk kartläggning?

Det går att dra paralleller mellan professionernas samarbete i de båda enheterna men det finns vissa skillnader. Det finns ett samarbete mellan rektorerna och specialpedagogerna i båda enheterna. Samarbetet på den kommunala enheten är i stora och lilla barnhälsoteamen och den privata enheten har ledningsteam med samtal varje vecka. Personalen påvisar till rektor och specialpedagog att det finns barn i behov av särskilt stöd.

Skillnaden är att i den privata enheten medverkar rektor eller specialpedagogen i kartläggningen. I den kommunala enheten anser rektor och specialpedagogerna att det är arbetslaget som ska upprätta den pedagogiska kartläggningen. Både rektor och specialpedagogerna lyfter att de kan bli påkopplade om det finns önskemål om det från personalen. Enligt kartläggningsdokumentet har specialpedagogerna i kommunala enheten regelbunden kontakt, handledning samt kompetensutveckling med arbetslagen.

7. Diskussion

I detta kapitel diskuteras studiens resultat utifrån tidigare forskning och studiens syfte och frågeställningar. Detta följs därefter av slutord, metoddiskussion, studiens implikationer samt vidare forskning.

7.1 Resultatdiskussion

7.1.1 Hur är det pedagogiska kartläggningsmaterialet uppbyggt?

Det fanns stora skillnader i utformningen av enheternas kartläggningsdokument. Detta stämmer med Skolinspektionens (2017) granskning av variationerna i hur barnets situation undersöks samt analysen av verksamhetens utformning. Renblad och Brodin (2014) och Skolinspektionen (2017) lyfter vikten av personalens kunskapssyn och kunskap kring barnets behov. Ahlberg (2013) menar att i kartläggningsmaterialet bör det synliggöras hur samspelet och relationen mellan individ, grupp och organisation fungerar för att urskilja det bästa stödet för barnet. I den kommunala enheten handlar en stor del av materialet om att personalen fått utbildning vilket har som syfte att främja förhållningssättet och öka kunskapssynen. Det framgår dock inte hur detta säkerställs och vilken uppföljning som görs för att all personal ska kunna tillgodose sig utbildningarna. Ifall personalen inte genomfört utbildningarna uppstår det svårigheter i att upprätta en pedagogisk kartläggning för att främja barnets utveckling. Risken finns att det genomförs färre kartläggningar än vad som egentligen behövs och att kartläggningar kan göras i syfte att få tillgång till specialpedagog. Detta är något Skolinspektionen (2017) skriver är vanligt förekommande.

I Lpfö 18 (2019) står det tydligt att all personal har ett ansvar i att anpassa och möta varje barn i sin utveckling. Lutz (2013) beskriver att svårigheter inte ska placeras hos det enskilda barnet då det kan bero på miljön. Därav skulle utbildningarna och arbetet i den kommunala enheten ligga som främjande arbete i förskolan, på det sätt som Guvå och Hylander (2018) menar med ett salutogent perspektiv. Då arbetas

det främjande genom anpassningar i miljön för alla barn i syfte att minska arbetet med individriktade insatser. I likhet med Olsen m.fl. (2018) och deras observation i sin studie där mönster uppmärksammades om hur barnet interagerade i förskolans miljöer. Detta skulle kunna kopplas till minikartläggningen som den privata enheten använder sig av. Utifrån minikartläggningen får personalen veta i vilka situationer det sker svårigheter vilket gör det lättare att möta barnet och då görs en mer rättvis kartläggning.

Det finns en risk att den pedagogiska kartläggningen på den kommunala enheten hamnar i ett kategoriskt perspektiv. Ahlberg (2013) beskriver att svårigheterna läggs på barnet. Anledningen är att dokumentationen i materialet börjar med att personalen ska formulera en eller flera problemsituationer. Dessutom ska barnet själv få möjlighet att berätta sin upplevelse om problemsituationen. Vi reagerar på val av formuleringar då dessa har stor betydelse för pedagogernas syn på barnet. Den privata enheten börjar också med att personalen ska dokumentera vad som fungerar och vad som fungerar mindre bra. Däremot anser vi att det är stor skillnad på begreppen ”problem” och ”fungerar mindre bra”. Vidare i dokumentet finns en relationell syn sålunda att kartläggningen tar hänsyn till hur förskolan ska anpassa sig genom barnets intressen och behov. Detta kopplas till Lutz (2013), Ahlberg (2013) och Skolinspektionen (2017) som trycker på det relationella, att se barnet i mötet med miljön och miljöns möte med barnet.

7.1.2 Vad är det som avgör att en pedagogisk kartläggning ska upprättas?

Både den kommunala och den privata enheten anser sig göra en pedagogisk kartläggning på individnivå när deras kunskaper och anpassningar inte längre räcker till. Just detta anser Skolinspektionen (2017) att en kartläggning ska användas till.

Barn i behov av särskilt stöd blir ofta värderade utifrån ett vuxenperspektiv. Barnet är inte bärare av problemet utan svårigheterna ska mötas med rätt stöd (Lutz, 2013).

Att ge barnet rätt förutsättningar, synliggöra behoven och förändra verksamhetens arbetssätt är något båda enheterna strävar efter och bedömer som viktigt. Genom tidiga insatser förebyggs svårigheter och barnet ges större möjlighet att utvecklas positivt hävdar Björck-Åkesson (2014) samt Renblad och Brodin (2014). Den privata enheten skapar dessa förutsättningar genom att använda sig av en grundstruktur som kontinuerligt uppdateras efter barnens behov.

Den kommunala enheten synliggör inte hur eller om de arbetar med anpassningar som genomförs innan den pedagogiska kartläggningen. Om de aktivt arbetar med utbildningarna i syfte att använda det som ett främjande arbete gör det stor skillnad för verksamheterna. Detta både vad gäller miljö, kunskap och förhållningssätt vilket enligt Palla (2021) påverkar personalens syn och förståelse kring hur barn i behov av särskilt stöd kategoriseras.

7.1.3 Hur samarbetar rektor, specialpedagog och förskollärare kring pedagogisk kartläggning?

Samverkan kring den pedagogiska kartläggningen upplevs olika av informanterna i båda enheterna. Ledning och barnhälsoteam i enheterna visar en klar bild av hur arbetsgången ska vara och hur de deltar. Förskollärarna uttrycker däremot att de saknar ytterligare specialpedagogisk kontakt. Blomberg (2022) beskriver att specialpedagogernas arbetsbelastning utifrån hur många förskolor de arbetar mot har stor betydelse. Specialpedagoger som innehar flera områden har rent naturligt svårare för att arbeta främjande, förebyggande och framför allt stödjande. I vår empiri går det att dra paralleller till Blombergs (2022) beskrivning. Där uttrycker författaren att kartläggningar görs för att etablera kontakt med specialpedagoger samt att pedagogiska kartläggningar ofta genomförs som ett ensamarbete.

Vid upprättande av en individuell kartläggning påtalar Ahlberg (2013) betydelsen av att arbetslaget för en gemensam diskussion där anpassningar, observationer samt lärmiljön lyfts kring barnets situation. Oberoende om specialpedagoger har ett större eller mindre område går det att tyda ett behov av mer samarbete. Vidare

framgår det en önskan om att specialpedagogen deltog mer kontinuerligt i verksamheten genom observationer och handledning kring hur personalen arbetar bäst för att stötta barnet. Det går att utläsa en önskan och ett behov från personalen som arbetar närmast barnen/barnet om att få mer stöttning kring hur anpassningar och verksamheten kan förändras. Detta i likhet med förskollärarna i Sandberg och Ottosson (2010) studie som också uttryckte behov av handledning kring hur olika situationer bör hanteras.

Skolinspektionen (2017) skriver att med specialpedagogens stöttning, kompetens och reflektion kring stödinsatser höjs nivån på reflektioner hos personalen. Kompetensen hos personalen har betydelse för de barn som Sandberg och Ottosson (2010) och Björck- Åkesson (2014) anser hamnar i gråzonen. Det vill säga barn som har behov av extra stöd utan att ha en medicinsk bakgrund. Vi tror att personalen skulle önska mer handledning och kompetensutveckling på det vis Blomberg (2022) och Renblad och Brodin (2014) lyfter. Att specialpedagogen har en viktig roll mot både rektor och förskollärare för att hjälpa dem att tänka vidare och arbeta på ett främjande sätt. Därmed hade barnen naturligt kommit in i en stöttande miljö vilket enligt examensordningen (SFS 2017:1111) är ett utav de uppdrag som en specialpedagog ska arbeta med.

7.2 Slutord

Vi kan se det komplexa i arbetet med pedagogisk kartläggning. En ändring där varje rektor hade ett eget elevhälsoteam eller enbart specialpedagog hade kunnat öka möjligheten att tidigare fånga upp de barn som är eller kan hamna i behov av särskilt stöd. Detta hade också kunnat leda till att det främjande arbetet varit mer utformat och inte hamnat i riktade insatser. Specialpedagogen hade i större utsträckning kunnat arbeta tillsammans med personalen inom handledning och utformandet av en stöttande lärmiljö.

7.3 Metoddiskussion

I studien har kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer och innehållsanalys använts. Genom semistrukturerade intervjuer gavs möjligheten att ställa följdfrågor under intervjuens gång. Om studien hade genomförts med en kvantitativ metod med enkäter hade vi kunnat nå ut till fler respondenter. Dock hade möjligheten till följdfrågor förlorats och studien hade troligtvis blivit för stor utifrån den tid vi haft till förfogande. Enkätfrågorna hade behövt vara utförliga för att kunna svara mot vårt syfte och med risk för lägre svarsfrekvens. Bryman (2018) påtalar att en enkät inte får vara för stor med för många frågor vilket kan bidra till en ökning av bortfall. Det finns även en risk med att inte veta vem som svarar på enkäterna då andra personer kan påverka svaren.

Om utgångspunkten hade varit att börja med att analysera det pedagogiska kartläggningsmaterialet kunde det resulterat i två olika intervjuguider. Detta kunde medfört en djupare förståelse för hur materialet är uppbyggt och tänkt att arbeta med. Det skulle kunnat medföra att en annan syn och förståelse kring arbetet hade uppstått. Om fler förskollärare hade intervjuats kunde det getts en större trovärdighet mot hur samarbetet och samsynen mellan förskollärare och ledningen hade sett ut. Vi hade fått ett större underlag men då studien är begränsad hade datamaterialet kunnat bli för stort.

7.4 Studiens implikationer

Utifrån studiens resultat går det att urskilja det komplexa i att utforma, upprätta och samverka kring en pedagogisk kartläggning. Det är av stor betydelse att få med delarna, organisation, grupp och individ för att se helheten kring barnet. Vår studie skulle kunna vara ett stöd i hur specialpedagoger ska fundera kring utformningen och deras betydelse i upprättandet av den pedagogiska kartläggningen.

7.5 Vidare forskning

Eftersom förskolor i Sverige ska vara likvärdiga bör arbetet med den pedagogiska kartläggningen, enligt oss, se likadan ut på alla förskolor i landet. Vi bedömer att

det behövs vidare forskning om hur arbetet kring pedagogisk kartläggning är utformad på olika förskolor runt om i Sverige. Detta i syfte att utveckla dokument och arbetsgång för att synliggöra behoven i organisation, grupp och individ.

Referenser

Agnafors, M., & Levinsson, M. (2019). *Att tänka uppsats. Det vetenskapliga arbetets grundstruktur*. Gleerups

Ahlberg, A. (2013) *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik – att bygga broar*. Liber

Björck-Åkesson, E. (2014) Specialpedagogik i förskolan. I Sandberg, A. (red.) *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd*. (2. uppl.) (s. 23–41). Studentlitteratur.

Blomberg, G. (2022). Förskolans utbildning utifrån barns rätt till stöd. *School of Education and Communication Research Reports*, No. 024. Jönköping University.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1712987/FULLTEXT01.pdf>

Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. *In international encyclopedia of education, vol 3 2nd Ed*. Oxford; Elsevier
https://impactofspecialneeds.weebly.com/uploads/3/4/1/9/3419723/ecological_models_of_human_development.pdf

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3. Uppl.). Liber.

Gjems, L. (1997). *Handledning i professionsgrupper*. Studentlitteratur.

Hylander, I., & Guvå, G. (2017). *Elevhälsa som främjar lärande: om professionellt samarbete i retorik och praktik*. (1. uppl), Studentlitteratur.

Killén, K. (2014). *Förebyggande arbete i förskolan: samspel och anknytning*. (1. uppl.). Studentlitteratur.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2019). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3uppl.). studentlitteratur

Lutz, K. (2013). *Specialpedagogiska aspekter på förskola och skola: möte med det som inte anses lagom*. (1. uppl.). Liber.

Läroplan för förskolan: Reviderad 2018. (2019). Skolverket.

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>

Nilholm, C. (2016). *Teorier i examensarbetet - en vägledning för lärarstudenter*. (1. uppl), Studentlitteratur.

Olsen, K., Croydon, A., Olson, M., Jacobsen, K. H., & Pellicano, E. (2018). Mapping inclusion of a child with autism in a mainstream kindergarten: how can we move towards more inclusive practices? *International journal of inclusive education*, 23(6), 624–638.

<https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1441914>

Palla, L. (2021). När barn blir till belastning och problem i förskola: Om behov av särskilt stöd och resurser i ett pressat läge. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 26(4)

<https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/2532/2518>

Renblad, K., & Brodin, J. (2014). Behövs specialpedagoger i förskolan?. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 91(4), 384–390.

<https://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:762693/FULLTEXT02.pdf>

Repstad, P. (2007). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. (4., [rev.] uppl.) Studentlitteratur.

Sandberg, A., & Norling, M. (2014) Pedagogiskt stöd och pedagogiska metoder. I Sandberg, A. (red.) (2014). *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd*. (2. uppl.) (s. 45–62) Studentlitteratur.

Sandberg, A., & Ottosson, L. (2010). Pre-school teachers', other professionals', and parental concerns on cooperation in pre-school –all around children in need of special support: the Swedish perspective. *International Journal of Inclusive Education*, 14(8), 741-754.

<https://doi.org/10.1080/13603110802504606>

SFS 2010:800. *Skollag*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

SFS 2017:1111. *Examensförordningen*. Utbildningsdepartementet.

<http://rkrattssdb.gov.se/SFSdoc/17/171111.PDF>

Skolinspektionen. (2017). Förskolans arbete med barn i behov av särskilt stöd.

Skolinspektionen.

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2017/forskolans-arbete-med-barn-i-behov-av-sarskilt-stod/forskolans-arbete-med-barn-i-behov-av-sarskilt-stod.pdf>

Skolverket. (2022). *Statistik över barn och personal i förskola 2021.*

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/fler-statistiknyheter/statistik/2022-04-28-statistik-over-barn-och-personal-i-forskola-2021>

Skolverket. (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan-pedagogisk dokumentation.*

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a659d3f/1553964384353/pdf2808.pdf>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed.* Vetenskapsrådet.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Bilaga 1

Fakulteten för lärarutbildning

På specialpedagog- och speciallärarprogrammet vid Högskolan Kristianstad skriver studenterna ett självständigt arbete under sin sista termin. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie med utgångspunkt i en forskningsfråga som kommer att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid olika verksamheter, i form av till exempel intervjuer, enkäter och observationer. Ansvarig för dina personuppgifter är Högskolan Kristianstad. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i studien, och vid behov få eventuella fel rättade. Det självständiga arbetet motsvarar 15 högskolepoäng. När detta har blivit godkänt publiceras det i databasen Forskningsportalen

Datum: 23 januari 2023

Samtycke till att delta i studien...

Jessica Johansson och Sofie Helgesson heter vi och vi är studenter på specialpedagogprogrammet på Högskolan i Kristianstad, detta är vår sjunde och sista termin på utbildningen och vi tar examen i juni 2023.

Vi gör nu ett självständigt arbete där vi har valt att studera hur kartläggning i förskolan går till. Vårt fokus ligger på kartläggning som material och i vilket syfte vi väljer att göra kartläggning på individnivå. Vi vill även ta reda på hur samarbetet mellan rektor, specialpedagog och förskollärare i arbetet kring kartläggning ser ut på olika enheter. Vår empiri tänker vi samla in genom intervjuer och dokumentinsamling av kartläggningsmaterial.

När vi har samlat in vårt material kommer vi transkribera intervjuerna och söka svar på våra forskningsfrågor genom detta. För att finna svar på frågorna kommer vi också granska vårt insamlade kartläggningsmaterial utifrån en upprättad mall som vi har gjort.

Under intervjuerna kommer vi använda oss av ljudinspelning i syfte att vi båda ska kunna ta del av intervjuerna och för att vi ska kunna gå tillbaka och lyssna flera gånger. Det är enbart vi, Jessica och Sofie, som kommer ta del av det insamlade materialet.

Studien utgår från vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilket innebär att:

- Varje deltagare har rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.
- Varje deltagare kommer att tillfrågas inför materialinsamlingen och har möjlighet att avböja medverkan i studien.
- Deltagarna och verksamheterna kommer att oidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är examinerad.

Studentens/studenternas namn

.....

Studentens/studenternas underskrift/er

Kontaktuppgifter: Jessica Johansson Sofie Helgesson

Telefonnummer: XXX XXX

E-mailadress: XXX XXX

Ansvarig lärare/handledare: Linda Petersson Bloom

Kontaktuppgifter Högskolan i Kristianstad:

www.hkr.se

044-2503000

Om barn/elev under 15 år ingår i studien måste vårdnadshavares samtycke inhämtas. Även barn/elev ska tillfrågas. Samtyckesblanketten anpassas till dem den gäller. Det är alltid en fördel att även inhämta samtycke från vuxna respondenter som deltar i studien.

Samtyckesblankett

Jag har fått skriftlig information om studien...Jag får behålla den skriftliga informationen.

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att delta i studien:

Ort: Datum:

Namn:

Namnförtydligande

Återlämnas till senast den.....

Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

Vilken/vilka utbildningar har du?

Hur länge har du arbetat som rektor, specialpedagog eller förskollärare?

Beskriv organisationen du ingår i just nu (antal barn, anställda, avdelningar, ledningen)?

Hur är det specialpedagogiska stödet utformat i er verksamhet?

Frågor kring kartläggning

1. Vilka anpassningar och åtgärder görs innan en kartläggning på individnivå upprättas?
2. Vad är avgörande för att ni ska upprätta en kartläggning på individnivå? (Är det i samband med att någonting har hänt? Är det när vi får en ny barngrupp? Vänta och se till när det har gått för långt? Lämna över svårigheterna till skolan? Finns det någon systematik i kartlägningsprocessen?)
3. Informeras vårdnadshavarna och är de delaktiga i kartläggningen?
4. För vem gör man kartläggningen?
Vad är syftet med kartläggningen? Vilka kriterier avgör att man gör en kartläggning?
5. Vem/vilka medverkar i upprättningen av kartläggningen? (Varför är det just de? Hur har ni tänkt där? Anser du att det saknas någon funktion/person? Varför isf?)
6. Vad tycker du om er mall? Något du tycker är extra bra? Något du saknar?
7. När kartläggningen är färdig, hur går ni vidare?
8. Hur ser samarbetet ut mellan rektor, specialpedagog och förskollärare kring kartläggning i er organisation?
9. vad är det för individärenden ni arbetar kring??

Bilaga 3

Granskningsmall

1. Hur är mallen uppbyggd?
2. Vilka miljöer kartläggs i dokumentet?
3. Vilket perspektiv genomsyrar mallen? (Kategoriskt/relationellt)
4. Är mallen lätt att förstå? Finns det någon handledning till hur mallen ska fyllas i?
5. På vilket sätt framgår det vilka som ska "fylla i" mallen?
6. Har mallen någon specifik inriktning?